

VÄRLDENS STÖRTSTA DAMMBYGGGE

TÄMJer INTE BARA
YANGTZEFLODEN

TEXT: JOHAN AUGUSTIN FOTO: JONAS GRATZER

Kina ville en gång för alla tämja den mäktiga Yangtze-floden som har miljoner kinesers liv på sitt samvete. Nu verkar målet vara nått. Men till vilket pris för människor och miljö? En känslig fråga - som representanter från regeringen försöker kväsa så snart de får veta att OmVärldens reportrar är på plats.

TURISTNÄRINGEN BLOMSTRAR KRING DAMMBYGGET - DET FINNS EMELLERTID FÖR FÅ GUIDER I FÖRHÅLLANDE TILL ANTALET TURISTER.

DET RÅDER STRÄNG BEVAKNING AV DAMMEN OCH INGA UTOMSTÅENDE ÄR TILLÅTNA PÅ INSIDAN.

TURISTER, MESTADELS FRÅN KINA, KOMMER HIT FÖR ATT BEVITNA LANDETS STÖRSTA SKRYTBYGGE.

FLODEN ÄR SAMLINGSPUNKT FÖR SANDOUPINGS INVÅNARE. MÅTTICKOR LÅNGS VATTNET VITTNAR OM TILLBAKA-DRAGANDET AV FLODET.

Sandouping är vid en första anblick en dammig småstad i Kinas Hubeiprovinns. De flesta som kommer hit gör det för att beundra världens största dammbygge som stod klart förra året. Det finns inte så mycket annat att göra i Sandouping än att åka med en guidad tur till utkiksplatserna som låter turisterna se ut över Tre Ravinernas Dam. Ett turistcentrum med hela området uppbyggt i miniatyr förklarar hur projektet fungerar. Souvenirer med texten "The Magnificent Three Gorges Project" säljs på löpande band av försäljare som kan några enstaka ord engelska. Över en miljon turister kom till dammen förra året och de omsatte tillsammans 100 miljoner yuan (120 miljoner kronor).

AIMINLI som arbetar som guide här ler när hon berättar om de busslaster med sammanlagt två tusen turister som varje dag tar sig upp för backen till utkikspunkten.

- Det skapar tusentals jobb i området - det råder brist på guider här tack vare alla turister som kommer hit. Tio procent av vårt lands energi utvinns härifrån, berättar Aimin Li.

På frågan om dammbygget

har några negativa effekter på området tystnar hon ett kort ögonblick och tittar bort.

- Nej, allt är bra - det här är det bästa som har hänt oss någonsin.

Området är ett av Kinas mest välbevakade. Vägspårar med vaktposter står utstationerade längs med den asfalterade vägen som går genom berglandskapet. Inga utomstående har tillträde till insidan av Tre Raviner och dammen är jordbävningssäker för skalv som når upp till 8 på Richterskalan. Skulle någon få för sig att skjuta en missil mot dammen så har regeringen installerat ett missilprogram som snabbt ska avstyra hoten. Landskapet som vi åker genom översvämmades tidigare med jämna mellanrum men är numera torrlagt. På de gamla risteraserna växer majs, en tåligare gröda.

NUMERA FÅNGAR HAN TIO KILO FISK OM DAGEN - INNAN DAMMEN BYGGDES UPPSKATTAR HAN ATT SIFFRAN VAR 20 KILO.

KAINGLI är bonde. Han är en av de över en miljon människor som fick flytta sedan deras mark lades under vatten. Han har fått en ny jordplätt som motsvarar en sjättedel av den han ägde tidigare. Den nya marken ligger i närheten av en by som vuxit fram på högre och säkrare höjd. Hans fru har svarta naglar och skrynkliga händer. Regeringen gav henne ett jobb på en cigarettfabrik och hon tjänar 2000 yuan varje månad.

- Vissa har ett bättre liv nu och vissa har ett mycket bättre liv, säger det gifta paret unisont.

Är det ingen i området som har ett sämre liv numera? Frågan uppfattas som en förolämpning och båda reser sig och går nervöst fram och tillbaka genom rummet. Hur har vattennivån förändrats under de 16 åren som dammen har vuxit fram? De undviker frågan och berättar om de två stora översvämningarna 1954 och 1979 men har inga fotografier att visa. Överhuvudtaget finns inga bilder att visa upp.

Nere vid floden är Chunshan Yang på väg ut i sin båt för att fiska. Han föddes på en båt och har fiskat "varje dag de senaste 15 åren". Numera fångar han tio kilo fisk om dagen - innan dammen byggdes uppskattar han att siffran var 20 kilo.

- Inkomsterna ökar när män-

niskor har råd att köpa fisk, säger Chunshan och berättar att tiderna är bättre nu. Detta trots att regeringen har förbjudit fiske från januari till maj för att motverka den utveckling som gör att många fiskarter har minskat kraftigt i antal. Chunshan är nöjd med de 1000 yuan i månaden som han får av regeringen de månader han inte fiskar. En normal månad tjänar han 6000 yuan på sitt fiske.

- Regeringen bjuder in mig till konstskolan där jag får

sjunga sånger och de letar deltidsjobb till mig, berättar Chunshan.

HAN TAR SIN lilla träbåt och ror ut på floden just när solen börjar gå ner vid horisonten. Längs med vattenbrynet sitter män med långa spön och väntar på att något ska nappa på krokarna. Några av dem sitter hand i hand med en tjej, som i sin tur kastar blommor i vattnet - i hopp om att förhållandet ska hålla länge. Det råder ett behärskat lugn - trots

att vattennivån är flertalet meter under den gamla markeringen som lämnat algspår efter sig på stenarna som kantar floden.

Shitao Wang arbetar på Chinese Sturgeon Rescue Centre. Hon berättar att mänskliga aktiviteter har varit förödande för den kinesiska stören i många år. Stören, som är Kinas största fisk och kan bli fem meter lång och väga upp till ett halvt ton, har haft det tufft länge men nu går den mot sin undergång. Den har simmat

från Gula havet uppströms genom Yangtze-floden i 140 miljoner år för att lägga sina ägg. Numera stoppar Tre Raviner störarna på deras väg och de kan inte fortplanta sig på egen hand längre.

Men det är inte enbart störarna som har drabbats genom åren - regeringen har gått hårt fram och gjort floden mer lätt-navigerad för stora fartyg, vilket innebär att man har sprängt bort stora stenblock som har dolt sig under ytan - förrådiska för båtar men

nödvändiga lekkammare för många fiskarter. Det råder delade meningar om den kinesiska floddelfinen finns kvar i floden eller inte.

- Tre Raviner är viktig i våra liv - den har reducerat översvämningar och sparat många liv, berättar Shitao Wang.

Hur ser hon på dammen ur naturskyddssynpunkt?

- Dammen är inte så bra, blir det korta svaret.

NÄR VI ANDRA dagen lämnar störcentrat till fots följs vi av en svart bil med tonade rutor. Vi sätter oss på en lokal restaurang och beställer in lunch. En stund senare kommer en kvinna in, ackompanjerad av en kavajklädd man med svarta solglasögon. Det känns som om vi hamnat mitt i en dålig film. Kvinnan presenterar sig som regeringsanställd och försöker förklara på sin knackiga engelska att hon vill se våra bilder i kameran. Hon frågar även om vi har journalist-id.

NUMERA STOPPAR TRE RAVINER STÖRARNA PÅ DERAS VÄG OCH DE KAN INTE FORTPLANTA SIG PÅ EGEN HAND LÄNGRE.

Vi förklarar att vi enbart är studenter som lär oss om fotografi - och visar upp bilderna på minneskortet.

- De här korten vill jag att ni raderar, säger kvinnan när hon får syn på fiskaren nere vid floden.

I ett land där regeringens ord är makt försvinner bilderna.

Efter lunchen har vi antingen ungdomar som följer oss överallt, eller svarta bilar. När vi till slut förklarar för dem att vi vill vara på egen hand har det börjat skymma över spökstaden.

MÅNGA STÄDER I NÄRHETEN AV DAMMEN FÅR EN STOR DEL AV SIN EL FRÅN PROJEKTET.

Yangtze-floden eller Changjiang är Kinas och Asiens längsta flod med sina 6 300 kilometer. Mao Zedong lär ha sagt att han ville göra om floden till en sjö och arbetet med dammen satte i gång på allvar den 8 november 1994. Dammen är döpt efter de tre raviner som floden flyter genom uppströms. Dammen är 2 335 meter lång och 185 meter hög. De 26 turbinerna producerar 85 terawattimmar eller en tiondel av Kinas energibehov. Genom reglering och lagring av vatten garanterar man ett jämnt flöde året om och minimerar risken för översvämningar – som enbart under 1900-talet tros ha skördat en miljon människors liv. Man räknar med att femdubbla fartygstrafiken på floden samt att få ner transportkostnaderna med 35 procent.

Totalt har 632 kvadratkilometer land satts av till projektet som har lett till att 1,2 miljoner kineser (kritiker hävdar 2 miljoner) i 20 kommuner och 116 samhällen har flyttat sedan deras områden satts under vatten.

Kostnaden för dammen beräknas till 200 miljarder kronor och hälften av den summan har gått till att kompensera de människor som fått flytta. 300 000 bönder har erbjudits ny mark – dock inte lika bördig som den utmed Yangtze-floden.

HINDER SOM BÖNDER, FISKARE, ENORMA STENKLOSSAR SAMT UTLÄNNINGAR SOM FRÅGAR FÖR MYCKET FINNS DET OLIKA SÄTT ATT TA HAND OM.

SÅ FORT MÖRKRET faller över staden tänds alla de tusen lamporna på Tre Raviner. Det hade lika gärna kunnat vara en ljusshow i Las Vegas – med vatten och ljus kombinerat – men nu befinner vi oss mitt i en spökstad ute på den kinesiska landsbygden där människor en gång tvingades leva efter den mäktiga Yangtze-flodens regler. Nu har den bilden radikalt förändrats – det är ombytta roller som gäller.

När mörkret har tagit sitt grepp om staden kommer vi tillbaka till vårt hotell. I receptionen råder närmast kaosartad stämning. Regeringsanställda står och diskuterar och gesti-

kulerar vilt med hotellpersonalen.

– Vi kan inte ha er här i natt, vi får inte ha turister här längre, bara kineser, säger en ung kille som pratar engelska och hjälper till att driva hotellet.

Efter en snabb överläggning blir vi skjutsade i en stor svart bil till närmaste stad, Yichang, som ligger en timme bort på dammiga grusvägar. Makten har visat prov på sin organisation och snabba beslutsamhet. Hinder som bönder, fiskare, enorma stenklossar samt utlänningar som frågar för mycket finns det olika sätt att ta hand om – i slutändan är det viktigaste att vattenflödet flyter kontrollerat i Yangtze. ■

DEN KINESISKA STÖREN HAR SNART SIMMAT GENOM YANGTZE FÖR SISTA GÅNGEN.

MÅNGA FISKARE LIVNÄR SIG PÅ DEN FÄNGST DE FORTFARANDE FÅR I FLODEN.

YANGTZE HAR VARIT NAVET I LIVET FÖR MÅNGA KINESER. NU ÄR FLODEN TÄMJD – OCH MÅNGA SÅGER SIG LEVA ETT BÄTTRE LIV. SAMTIDIGT ÄR DET MÅNGA SOM FRÅGAR SIG HUR STORA VATTENMÄNGDER DAMMEN EGTILIGEN ÄR KAPABEL ATT STÅ EMOT.